

SUOMEN, RUOTSIN JA USA:N TURVALLISUUSPOLIITTINEN YHTEISTYÖ

JOS KAKSI ON HYVÄ, ONKO KOLME PAREMPI?

Charly Salenius-Pasternak

SUOMEN, RUOTSIN JA USA:N TURVALLISUUSPOLIITTINEN YHTEISTYÖ

JOS KAKSI ON HYVÄ, ONKO KOLME PAREMPI?

- Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö Suomen, Ruotsin ja USA:n välillä – sekä kahden että kolmen kesken – on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Yhteistyö on syventynyt kaikilla tasoilla strategisesta dialogista operatiivisiin harjoituksiin ja taktiseen koulutukseen.
- Kolmenvälisen yhteistyön virallistamisella on turvallisuuspoliittinen merkitys sen lisäksi, että se tuottaa hallinnollista, käytännöllistä ja sotilaallista lisäarvoa.
- Kolmenvälinen yhteistyö voi edetä harppauksin tulevien vuosien aikana, mikäli se lisää kaikkien kolmen maan turvallisuutta ja edistää niiden alueellisia intressejä.
- Tähän saakka Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen sisäpolitiikka ei ole merkittävästi vaikuttanut yhteistyöhön muutoin kuin tukemalla sitä. Sisäpoliittisista syistä johtuen maat kuitenkin viestivät yhteistyön merkityksestä eri tavoin.

CHARLY SALONIUS-PASTERNAK

Vanhempi tutkija

Globaali turvallisuus - tutkimusohjelma

ISBN 978-951-769-606-7

ISSN 1795-8059

Kansikuva: Puolustusvoimat.

SUOMEN, RUOTSIN JA USA:N TURVALLISUUSPOLIITTINEN YHTEISTYÖ

JOS KAKSI ON HYVÄ, ONKO KOLME PAREMPI?

JOHDANTO

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välillä – sekä kahden että kolmen kesken – on kasvanut merkittävästi viime vuosina.¹ Yhteistyö on tiiviimpää kuin koskaan ja yhä tärkeämpää kaikille kolmelle valtiolle.² Se on syventynyt kaikilla tasoilla, poliittis-strategisesta turvallisuuspolitiikan tasosta taktiseen sotilaallisen tasoon. Perimmäinen syy tähän on merkittävästi muuttunut turvallisuuspoliittinen ympäristö ja heikentynyt turvallisuustilanne, jonka Venäjän toimet Pohjois- ja Itä-Euroopassa ovat synnyttäneet.

Kahden- ja kolmenkeskeisen yhteistyön tuloksena Suomen ja Ruotsin puolustus on paremmalla pohjalta kuin aikaisemmin. Yhdysvaltojen Nato-liittolaisiin liittyvät puolustusveloitteet voidaan nyt toteuttaa luotettavammin, koska Yhdysvallat ymmärtää paremmin mitä Suomi ja Ruotsi kriisin tai sodan aikana tekisivät, vaikka kolmenkeskeinen yhteistyö ei muodollisesti liity laajempaan Naton puitteissa tehtävään yhteistyöhön. Suhteen kehittyminen mahdollistaa myös kriisitilanteessa syvemmän yhteistyön erillisen poliittisen päätöksen perusteella. Tämä briefing paper kuvaa tämän yhteistyökolmion nykytilaa ja mahdollisia tulevaisuuden suuntia.

KAHDEN- JA KOLMENVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kahden- ja kolmenvälisen yhteistyön syventäminen ja virallistaminen on seurausta Itämeren turvallisuustilanteen heikentymisestä etenkin Venäjän toimien seurauksena. Venäjän viime vuosien toiminta kattaa koko spektrin 'epäystävällisistä' ja häiritsevistä aina kansainvälisiä normeja ja lakeja rikkoviin toimiin. Venäjän hyökkäys osiin Ukrainaa ja siellä jatkuva sota, kemiallisten aseiden käyttö ja kemiallisten aseiden kieltosopimusta (CWC) vastaan tehdyt rikkomukset,

keskimatkan ohjukset kieltävän INF-sopimuksen rikkominen sekä Etyjin sotaharjoitustietoa koskevan Wienin sopimuksen järjestelmällinen sivuuttaminen ovat selkeimpiä viimeaikaisia esimerkkejä käyttäytymismallista, joka on heikentänyt turvallisuustilannetta Suomen lähialueilla ja Euroopassa. Kaikki tämä on puolestaan lisännyt Ruotsin ja Suomen paineita vahvistaa omaa puolustuskykyään.

Toinen yhteistyötä avittanut suuntaus on se, että sekä Suomi että Ruotsi ovat kahden viime vuosikymmenen aikana yrittäneet kutoa turvallisuuspoliittista turvaverkkoa. Perusajatuksena on, että osallistumalla mahdollisimman moneen yhteistyöverkostoon saa todennäköisemmin tarpeen tullen tukea ja apua, kriisin luonteesta riippumatta. Myös puolustusmateriaalin teknologiaan ja kustannuksiin liittyvät syyt ovat tehneet yhteistyön välttämättömäksi pienille maille.

Monenvälisesti EU ja Nato ovat olleet keskeisimpiä yhteistyökeskittymiä, unohtamatta kuitenkin YK:ta ja Etyjiä. Myös Pohjoismainen puolustusyhteistyö (NORDEFECO) vahvistuu. Epäviralliset ryhmät, kuten Nordic Baltic 8 (NB8), Northern Group (NG), Joint Expeditionary Force (JEF), Framework Nations Concept (FNC) ja viimeisimpänä European Intervention Initiative (E2I), ovat kaikki esimerkkejä viime vuosien aikana luodusta, alati tiivistyvistä yhteistyöverkostoista.

Suomi on viimeisimmässä puolustuspoliittisessa selonteossaan (2017) kirjannut, että ”kahdenvälinen puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa on erityisasemassa, ja Yhdysvallat on Suomelle tärkeä kumppani”. On täten loogista, osana yllä kuvattua laajempaa suuntausta, vahvistaa yhteyksiä Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välillä. Vaikka sitä ei usein mainita avoimesti, nähdään läheisempi yhteistyö demokratioiden välillä itsessään tärkeänä ja tarpeellisena – Suomessa ja Ruotsissa nykyisin myös puolustusvalmisteluiden saralla.

Suomen ja Ruotsin osalta nämä trendit ovat johdaneet siihen, että maiden puolustuspolitiikat muistuttavat taas muutaman vuosikymmenen eron jälkeen toisiaan.³ Niiden välillä on kuitenkin tärkeä

1 Tämä teksti on päivitetty suomenkielinen versio luvusta, joka julkaistiin FriVärld-tutkimuslaitoksen ja laitoksen johtajan Katarina Tracz toimittamassa kirjassa Säkerhetspolitik för en ny regering tammikuussa 2019.

2 Mika Aaltola, Charly Salenius-Pasternak, Juha Käpylä & Ville Sinkkonen (eds.), *Between Change and Continuity: Making Sense of America's Evolving Global Engagement* (Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 3/2018), pp. 121–28. <<http://vnk.fi/julkaisu?pubid=24304>> [haettu 12.2.2018].

3 Charly Salenius-Pasternak, *Ambiguity and Stability in the Baltic Sea Region: Defence Cooperation between Finland and Sweden Increases Both* (Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 18.6.2018) <<https://www.fia.fi/julkaisu/ambiguity-and-stability-in-the-baltic-sea-region>> [haettu 9.5.2019]

käytännöllinen ja psykologinen ero. Ruotsi varautuu puolustamaan maataan muiden kanssa, Suomi taas olettaa, että maata puolustetaan yksin, mutta on nykyisin valmiimpi tarvittaessa myös antamaan ja vastaanottamaan apua.

Poliittista tahtoa vahvistavat Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen viimeisten kolmen vuoden aikana allekirjoittamat, kahden- ja kolmenvälistä yhteistyötä koskevat niin sanotut aielijulistukset (*Statement of Intent*, SOI). Suomen ja Ruotsin välillä on nykyisin myös poliittisesti ja sisällöllisesti raskaampi yhteisymmärryspöytäkirja (*Memorandum of Understanding*, MOU). Näiden asiakirjojen pyrkimys on tehdä yhteistyöstä vähemmän altista poliittisten suhdanteiden muutoksille ja antaa poliittista selkänöjää niille, jotka päivittäin tekevät ja suunnittelevat konkreettista yhteistyötä.

RUOTSIN JA SUOMEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖ

Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyö on sen käynnistämisen jälkeen vuosina 2014 ja 2015 syventynyt yllättävän nopeasti. Yhteistyö on myös asetettu Suomen vuoden 2017 puolustuspoliittisessa selonteossa erityisasemaan. Ruotsin puolella suhteen erityslaatuisuus näkyy avunantolainsäädännön valmistelussa: lakiuudistuksen mukaan maan hallitukselle annetaan valta tarvittaessa päättää sotilaallisesta avunannosta vain Suomelle, muiden maiden suhteen tarvittaisiin tulevaisuudessakin parlamentin päätös.

Luottamus, jonka on arvioitu jo yhteistyön alussa olevan kriittinen menestyksen edellytys⁴, on vahvistunut viime vuosina sekä sotilaallisella että poliittisella tasolla. Ruotsin ja Suomen puolustusministerien Peter Hultqvistin ja Jussi Niinistön allekirjoittama yhteisymmärryspöytäkirja tarjoaa Ruotsin puolustushallinnon mukaan yleisen poliittisen kehyksen, joka myös selventää toiminnan tavoitteita. Niitä ovat maiden puolustuskyvyn kehittäminen, yhteisten intressien ajaminen (mukaan lukien Itämeren turvallisuustilanteen parantaminen) ja kyky operatiiviseen yhteistoi-
mintaan.⁵ Asiakirjassa mainitaan 19 erillistä yhteistyöalaa, joita ovat muiden muassa turvallisuus- ja

puolustuspoliittinen vuoropuhelu, operatiivinen suunnittelu, tilannekuvan syvällisempi vaihto, sotilaallisen infrastruktuurin yhteiskäyttö sekä strateginen viestintä. Nykyinen yhteistyö kattaa jo useimmat yhteisymmärryspöytäkirjassa mainitut alueet. Mutta koska pöytäkirjassa erityisesti todetaan, että ”puolustusyhteistyötä sovelletaan rauhan, kriisin ja sodan aikana”, on selvää että syventämiseen on monia mahdollisuuksia. Tämä osoittaa myös, kuinka nopeasti yhteistyö on kehittänyt. Sen alkaessa vuonna 2014 ensisijainen tavoite oli kansainvälisten operaatioiden ja logistiikkayhteistyön edistäminen.

Syventyvällä yhteistyöllä on ollut sekä Suomen että Ruotsin päättäjien selvä tuki, ja ainakin Suomessa myös kansalaiset kannattavat yhteistyötä. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) marraskuussa 2018 tekemän kyselyn mukaan noin 94 prosenttia suomalaisista pitää yhteistyötä erittäin tai melko myönteisenä asiana. Ruotsissa asiaa ei ole kysytty. Myös molempien maiden korkeat sotilasjohtajat antavat tukensa yhteistyön syventämiselle. Heillä on kuitenkin realistinen kuva siitä, kuinka nopeasti yhteistyö tarjoaa todellista operatiivista hyötyä ja siten vahvistaa kansallista puolustusta.

RUOTSI-USA- JA SUOMI-USA-YHTEISTYÖ

Sekä Suomi että Ruotsi ovat syventäneet yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa vuodesta 2016 lähtien kahdenvälisten aiesopimusten perusteella. Suomen ja Ruotsin kahdenvälinen yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa on historiallisista syistä erilaista. Hieman karrikoiden voi sanoa, että Ruotsin ja Yhdysvaltojen välinen yhteistyö on vuosikymmenien saatossa keskittynyt enemmän tiedusteluun ja puolustusteollisuuskysymyksiin. Yhdysvaltojen ja Suomen yhteistyö taas on viimeisten kahden vuosikymmenen aikana keskittynyt teknisiin kysymyksiin ja suorituskykyjen kehittämiseen.

Ruotsin ja Yhdysvaltojen puolustusteollisen yhteistyön laajuus näkyy maiden allekirjoittamassa SOI-asiakirjassa. Maiden välinen tiedusteluyhteistyö, jota usein pidetään erillään puolustusyhteistyöstä, on myös historiallisesti syvempää ja muodollisempaa kuin Suomen ja Yhdysvaltojen välinen.

Suomen ja Yhdysvaltojen turvallisuuspoliittinen ja puolustusyhteistyösuhde on nykyisin syvempi kuin koskaan. Syventyminen on ollut selvä trendi sitten 1990-luvun alun F-18 Hornet -hävittäjähan-
kinnan, vaikka se on usein keskittynyt tekniseen

4 Charly Salonijs-Pasternak, *Deeper Defence Cooperation: Finland and Sweden Together Again?* (Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 12.3.2014) <http://www.fia.fi/fi/publication/459/deeper_defence_cooperation/> [haettu 8.11.2017].

5 'Sverige och Finland undertecknade samförståndsavtal för försvarssamarbetet', Regeringskansliet, 2018 <<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/07/sverige-och-finland-undertecknade-samforstandsavtal-for-forsvarssamarbetet/>> [haettu 17.10. 2018].

Suomen ja Ruotsin puolustusministerit Jussi Niinistö ja Peter Hultqvist tapasivat Yhdysvaltain puolustusministerin James Mattisin toukokuussa 2018. Pohjoismaiset ministerit saivat Washingtonissa harvinaisen juhlanan vastaanoton. (Kuva: US Department of Defence. Käytetty Creative Commons -lisensillä.)

ja suorituskykyjen kehittämiseen liittyvään työhön. Viimeisten viiden vuoden aikana yhteisten harjoitusten määrä on lisääntynyt, ja vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon perusteella yhteistyön tavoitteena on ”vahvistaa kansallista puolustuskykyä kehittämällä erityisesti yhteistoimintakykyä, materiaaliyhteistyötä ja koulutus- ja harjoitusyhteistyötä”.⁶

Yhdysvallat on halunnut paitsi hyötyä sekä Ruotsin että Suomen osaamisesta, myös ajaa omien etujensa vahvistamista. Alueellisesti se tarkoittaa yleisesti vakautta ja ennustettavuutta – asioita jotka ovat myös Suomen ja Ruotsin intresseissä. Sotilaallisesta näkökulmasta se tarkoittaa Ruotsin ja Suomen puolustus- ja yhteistoimintakyvyn kehittämistä, ja maiden sitomista lähemmäs läntistä puolustusyhteistyötä. Kahdenvälisen yhteistyön dynamiikka selittää myös, miksi kolmen maan keskinäisen yhteistyön merkitys on kasvanut. Ajatus kolmenvälisestä yhteistyöstä ja sen virallistamisesta virisi Naton huippukokouksessa Varsovassa vuonna 2016, kun asiaa pohdittiin virkamiestasolla.

KOLMIKANTAISEN PUOLUSTUSYHTEISTYÖN VIRALLISTAMINEN

Käytännössä Suomi, Ruotsi ja Yhdysvallat ovat pitkään toimineet yhdessä eri tavoilla ja eri foorumeilla. Maiden kolmenvälinen puolustusyhteistyöasiakirja (SOI) allekirjoitettiin virallisesti 8. toukokuuta 2018. Asiakirjassa kuvataan kaikkien kolmen maan yhteistä intressiä vakaan ja turvallisen Itämeren alueen suhteen, kansainvälisen oikeuden periaatteiden vahvistamista ja eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän ylläpitämistä.⁷ Näitä yhteisiä etuja edistetään asiakirjan mukaan kolmikantaisen puolustusyhteistyön virallistamisella ja syventämisellä. Tähän sisältyvät esimerkiksi tehostettu puolustuspoliittinen dialogi, yhtenäisemmän tilannekuvan luominen Itämeren alueella, parempi yhteistoimintakyky sekä poliittisella että sotilaallisella tasolla, strategisen viestinnän koordinointi sekä kyky yhdessä toteuttaa monikansallisia sotilaallisia operaatioita.

Suomen puolustusministeriö kuvaili puolustusministeri Jussi Niinistön vierailua Washingtoniin ja yhteistyöasiakirjan taustaa näin:

”Suomen ja Ruotsin kahdenväliset puolustusuhteet Yhdysvaltojen kanssa ovat hyötynneet

6 'Valtioneuvoston Ulko- ja Turvallisuuspoliittinen Selonteko 7/2016' (Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 2016).

7 'Trilateral Statement of Intent Among the Department of Defense of the United States of America and the Ministry of Defence of the Republic of Finland and the Ministry of Defence of the Kingdom of Sweden', 2018 <https://www.defmin.fi/files/4231/Trilateral_Statement_of_Intent.pdf> [haettu 9.5.2019].

vuonna 2016 laadituista vastaavnlaisista aie-
julistuksista, ja samaa mallia halutaan jatkossa
soveltaa myös kolmenväliseen puolustusyhteis-
työhön. Kolmenvälinen SOI täydentää ja kokoaa
yhteen aikaisemmin sovittuja asiakokonai-
suuksia; yhteistyön avulla voidaan esimerkik-
si varmistaa, ettei synny päällekkäisyyksiä tai
kilpailutilanteita kansainvälisessä harjoitus- ja
muussa koulutustoiminnassa.”⁸

Ruotsin hallituksen tiedote käytti lähes identtisiä
sanavalintoja.⁹

Suomen puolustusministeriön mukaan Ruotsin ja
Suomen kansanedustuslaitoksia informoitiin kolmi-
kanta-asiakirjasta 19. huhtikuuta eli alle kolme viikkoa
ennen varsinaista seremoniaa. Tässä tapauksessa pro-
sessi Suomessa oli normaali: kun itse konseptin hyväk-
syttävyyttä oli ensin tiedusteltu poliittiselta johdolta,
muotoiltiin alustava teksti, joka sitten tarkistutettiin
Suomen korkeimmalla turvallisuuspolitiikan päätök-
sentekotasolla TP-UTVA:lla (tasavallan presidentti ja
valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen mi-
nisterivaliokunta). Eduskunnan ulko- tai puolus-
tusvaliokunnalle ei annettu koko tekstiä, vain sisältö
tiivistettiin. Tärkein syy salassapitoon oli kaikkien
kolmen maan tahto, että strateginen viestintä yhteis-
työasiakirjan ympärillä olisi selkeää. Huolena oli, että
ulkopuoliset tahot yrittäisivät saada ja julkaista tekstin
ennen seremoniaa tai että asiakirjan eri luonnosversiot
tulisivat julkiseksi.

Yhteistyön merkitys Yhdysvalloille näkyy monella
eri tavalla. Käytännössä Suomen kasvanut merkitys
näkyy korkeiden virkamiestason vierailujen ja yhteis-
ten sotilaallisten harjoitusten merkittävänä lisäänty-
misenä viimeisten viiden vuoden aikana.¹⁰ Asiakirjan
allekirjoitustilaisuuden jälkeen puolustusministeri
Mattis totesi, että Suomi ja Ruotsi ovat vahvoja demo-
kratioita, ja että maiden välinen puolustusyhteistyö
vietäisiin uudelle tasolle. Mattis kuvasi edelleen ruot-
salaisia ja suomalaisia sotilaita hyvin koulutetuiksi,
hyvin varustetuksi ja eettiseltä perustaltaan vahvoiksi.
Hän totesi lisäksi, että yhteistyötä lisättäisiin arktisen
alueen suhteen – josta Suomella ja Ruotsilla on paljon
kokemusta.

Sama viesti Suomen ja Ruotsin merkityksestä
oli esillä jo edeltävänä vuonna, kun Yhdysvaltojen

Euroopan joukkojen ja Naton sotilaallinen komentaja,
kenraali Curtis Scaparotti, oli Yhdysvaltojen senaatin
kuultavana. Hän sanoi, että maantieteensä ja histo-
riansa takia Suomi ja Ruotsi (ja Norja) ymmärtävät Ve-
näjänsä asemitumista ja toimintaa. Ne ovat siten erittäin
hyödyllisiä Yhdysvalloille, kun maa yrittää ymmärtää
pelotteen ja rakentavan toiminnan eri muotoja.¹¹

Tämä ajattelutapa heijastelee Yhdysvaltojen nä-
kemystä, etteivät Euroopan turvallisuus ja puolustus
ole kytköksissä tai toteutettavissa vain Naton kautta,
vaan Yhdysvaltojen edun mukaista on tehdä syvällis-
tä yhteistyötä myös pienimmissä ryhmissä. Tämä on
totta etenkin Suomen ja Ruotsin kohdalla, kun Yhdys-
vallat on käytännössä hyväksyneet, etteivät maat tule
hakemaan Nato jäsenyyttä lähivuosina. Yhteistyön
nähdään vahvistavan Euroopan puolustusta heiken-
tämättä Natoa.

Ruotsin puolustusministeri Hultqvist kuvaili puo-
lustusyhteistyöasiakirjaa ”historialliseksi askeleeksi
ja virstanpylvääksi puolustusyhteistyössämme”, joka
”on myös tärkeää alueellisen vakauden ja yhteistyön
kannalta”.¹² Puolustusministeri Niinistö puolestaan
totesi, että sopimus tarjoaa Suomelle mahdollisuuden
kehittää puolustusyhteistyötä Ruotsin ja maailman
suurimman sotilaallisen mahdin kanssa. Tämä hie-
man hillitympi kommentti sai kaikua Suomessa, jossa
suurin osa virkamiehistä ja osa poliitikoista ei pitänyt
kolmenkeskisen yhteistyöasiakirjan allekirjoitusta si-
nänsä merkittävänä asiana. Toisaalta jotkut poliitikot
kummastelivat, ettei yhteistyössä ollut sisällöllisesti
mitään uutta, vaikka maiden puolustusministerit olivat
saaneet korkeimman mahdollisen tason vastaanoton ja
osa heistä puhui historiallisesta päätöksestä.

Erot Suomen ja Ruotsin puolustusministereiden
kuvauksissa selittyvät sillä, että vaikka strategisen
viestinnän tason ’ranskalaiset viivat’ olivat samat, oli
jokaisella maalla vapaat kädet tehdä asiasta niin iso tai
pieni kuin oli kansallisesti tarpeen.

YHTEISTYÖN LISÄARVO

Kolmenvälisen yhteistyön virallistamisella on turval-
liuspoliittinen merkitys sen lisäksi, että se tuottaa
hallinnollista, käytännöllistä ja sotilaallista lisäarvoa.

8 ‘Puolustusministeri Niinistö Washingtoniin’, Puolustusministeriön tiedote,
7.5.2018, <https://defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet?9_m=9309> [haettu
18.9.2018].

9 ‘Försvarsminister Peter Hultqvist undertecknar trilateral avsiktsförklaring’, Re-
geringskansliet, 2018 <<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/05/forsvarsminister-peter-hultqvist-undertecknar-trilateral-avsiktsforklaring/>>
[haettu 16.11.2018].

10 Mika Aaltola et. al., pp. 126–27.

11 Curtis Scaparotti, *EUCOM and NATO SACEUR Testifies at Senate Hearing*
(Washington D.C.) <[https://dod.defense.gov/Videos/videoId/522164/dvp-
search/Finnish/dvpcc/false/#DVIDSVideoPlayer1133](https://dod.defense.gov/Videos/videoId/522164/dvp-search/Finnish/dvpcc/false/#DVIDSVideoPlayer1133)> [haettu 8.4.2019].

12 ‘Mattis Meets With Finnish, Swedish Defense Ministers’, U.S. Department of De-
fense <<https://dod.defense.gov/Videos/videoId/599068/>> [haettu 18.9.2018].
Kirjoittajan käännös alkuperäisestä: “It’s a historical step and a milestone in our
defence cooperation – very important for us – and it’s important also for the sta-
bility in the northern part of Europe and Baltic Sea Region.”

Aiesopimus itsessään takaa tietyn jatkuvuuden ja poliittisen tuen kaikille, jotka ovat mukana ja haluavat syventää kolmen maan puolustusyhteistyötä. Jos yhteistyö toteutuisi kahdenvälisen suhteiden kautta – kolmion sivuilla tai laidoilla – se veisi huomattavasti enemmän aikaa ja olisi epävarmempaa. Nyt yhteistyötä voidaan tehdä keskellä kolmiota, mikä lyhentää eri hankkeiden aikajaksoja kuukausilla tai jopa vuosilla. Kolmikantainen yhteistyö on lisäksi nopeampaa, selkeämpää ja tehokkaampaa. Tavoite on, että hallinnollisten ja käytännön toimien seurauksena poliittisilla päättäjillä olisi kriisitilanteessa entistä laajempi valikoima mahdollisia toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa, vaikka asiakirja ei luo oikeudellisesti sitovia sitoumuksia tai tarjoa 'turva- tai puolustustakuita'.

Koska mitään vastaavia järjestelyjä ole, on virkamiesten lähestymistapa epämuodollinen. Mistä tahansa voidaan keskustella, ja jos kaikki kolme maata ovat kiinnostuneita, hanke etenee. Aiesopimus tarkoittaa myös sitä, että kolmenkeskisellä yhteistyöllä on 'salkunhaltija' asianomaisissa ministeriöissä, mikä antaa hallinnollista painoa yksittäisten hankkeiden ja suunnitelmien toteuttamiseksi ja mahdollistaa myös resurssien ja budjettivarojen kohdentamisen. Asiakirjan tuoma poliittinen selkänöja tarkoittaa myös, että kaikkia pieniä hankkeita ei tarvitse viedä korkeampiin poliittisiin päätöksentekotasoihin. Niillä joilla on ideoita yhteistyön kehittämiseksi, on vapaammat kädet suunnitella. Keskeiset turvallisuuspoliittiset virkamiehet ja ministerit voivat tarkastella suunnitelmia säännöllisin väliajoin, kun tapaavat muissa yhteyksissä (eli erityisiä 'kolmikantaisia kokouksia' ei ainakaan vielä pidetä tarpeellisina).

Sotilasstrategisilla tasoilla on nyt helpompi keskustella siitä, miten nämä kolme maata voisivat toimia eri tilanteissa kriisin sattuessa Baltiassa tai Pohjois-Euroopassa. Vaikka sekä Ruotsi että Suomi ovat Naton CMX-harjoitusten puitteissa tehneet todennäköisimmät toimintamallinsa selväksi¹³, on kolmikantakeskusteluissa ollut mahdollista käsitellä asiaa syvemmin. Sotilaallisella operatiivisella tasolla voidaan varmistaa, etteivät maat häiritse toistensa toimintaa. Lisäksi on helpompi rakentaa ja vahvistaa kykyä toimia yhdessä. Tästä huolimatta on liian aikaista sanoa, että hiljattain perustettu kolmenvälinen yhteistyö olisi itsessään liisännyt Ruotsin tai Suomen puolustusvalmiuksia, ellei poliittista signaalivaikutusta sisällytetä arviointiin.

13 Sauli Niinistö, 'Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe 227. maanpuolustuskurssin avajaisissa', 5.11.2018 <<https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-puhe-227-maanpuolustuskurssin-avajaisissa-5-11-2018/>> [haettu 4.4. 2019].

Sotilaallisella teknisellä tasolla on olemassa yksittäisiä ongelmia, joita voidaan nyt käsitellä helpommin. Esimerkiksi, vaikka kolmella maalla on sama asejärjestelmä, ei niiden ohjelmisto ole välttämättä aina sama. Mikäli Suomi, Ruotsi ja Yhdysvallat voivat yhdessä varmistaa, että tietyllä asejärjestelmällä tai sen osalla (esimerkiksi ohjuksella) on sama ohjelmistoversio ja ne voivat jakaa tietoja keskenään, voi tämä mahdollistaa yhteistyön täysin eri tavoin sekä harjoitusten että kriisin aikana.

LOPUKSI: SYVENEVÄÄ YHTEISTYÖTÄ, MUTTA KANSALLISTEN INTRESSIEN POHJALTA

On mahdotonta ennustaa, miltä kolmenvälinen yhteistyö näyttää ja mikä merkitys sillä on tulevaisuudessa. Strategisella tasolla kumppanuudet vahvistavat 'lännen' sotilaallista integraatiota Pohjois-Euroopassa, Itämerellä ja arktisella alueella. Tämä auttaa sekä Suomea että Ruotsia myös huoltovarmuuden suhteen. Kuten Karlis Neretnieks on korostanut, yhteistyö vaikuttaa strategiseen kuvaan joukkojen siirtämisestä Yhdysvalloista Eurooppaan ja kriisitilanteessa koko Pohjoismaiden puolustukseen¹⁴. Tämä on yksi syy siihen, että Venäjä on tehnyt tyytymättömyytensä syvempään puolustusyhteistyön yhä selvemmäksi.¹⁵

Pitkällä aikavälillä Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välinen tekninen ja puolustuspoliittinen yhteistyö voi mahdollistaa esimerkiksi yhteisen varastoinnin – joka on myös epäsuorana tavoitteena pohjoismaiden NORDEFCO-yhteistyössä. Jos esimerkiksi kaikilla sopimusosapuolilla olisi käytössä samat ohjukset, voitaisiin luoda yhteisiä varastoja, joista niitä voitaisiin sopimusten mukaan jakaa tarvitseville. Suomi on jo osallisena hieman vastaavassa järjestelyssä Naton puitteissa¹⁶. Tämä on esimerkki siitä, miten syvempi kolmenvälinen yhteistyö teknisellä tasolla voi lisätä operatiivista suorituskykyä ja joustavuutta sekä samalla sitoa maat lähemmäs toisiaan poliittis-strategisella tasolla. Kolmenvälinen yhteistyö voi edetä harppauksin lähivuosina – jos se lisää kaikkien kolmen maan turvallisuutta ja edistää niiden alueellisia intressejä.

14 Karlis Neretnieks, 'Karlis N: Arméövning Northern Wind 2019 – Storstrategi, Inte Bara Svenskt Egenintresse', Karlis N, 2019 <<http://karlins.blogspot.com/2019/03/armeovning-northern-wind-2019.html>> [haettu 26.3.2019].

15 Petteri Lalu, 'Suomen Ja Ruotsin Läntinen Puolustusyhteistyö Herättää Voimakasta Kriittikää – Ministeri Soigu Toi Esiin Jopa Vastatoimien Tarpeen', Työpapereita (Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, 16.8.2018) <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/160877/180816_VENR_J_shoigu_puheet_verkko.pdf> [haettu 9.5.2019].

16 Tom Dunlop, 'NATO Support and Procurement Agency Deliver First Shipment of Precision Guided Munitions', UK Defence Journal, 2018 <<https://ukdefencejournal.org.uk/nato-support-and-procurement-agency-deliver-first-shipment-of-precision-guided-munitions/>> [haettu 15.4. 2019].